

ännu femtio år senare framstår som västmakernas stora beskyddare mot den despoti som avlöste tsardömet. Det kan Lincoln inte ha anat då han vid Gettysburg talade om kriget som ett prov för principen om "styrelse av folket, för folket och genom folket" — men man kan inte påstå att han hade fel.

HERBERT TINGSTEN

Engelsk Amerikakritik

DE AMERIKANSKA investeringarna i brittisk industri har tiodubblats sedan åren före världskriget och tredubblats under de senaste tio åren. Den totala investeringssumman beräknas nu till över 1200 miljoner pund. Detta innebär att var tjugonde engelsk industriarbetare är anställd i ett av amerikaner ägt företag och att en tjugondel av den brittiska industriproduktionen kommer från sådana företag; i fråga om exportindustrier är siffran en tiondel. Investeringarna i England ger i genomsnitt en avkastning av nära sju procent, mot bortåt elva procent i Amerika. Över hälften av investeringarna ligger i ett antal jätteföretag, såsom Ford, General Motors och Standard Oil. Inom en rad massmedia, såsom film, television, grammfonplattor, dominerar produkter från USA. Det amerikanska inflytandet förmedlas genom nya annonsmetoder, som används i politik och religion likväl som i affärer; sålunda har brittiska kyrkosamfund börjat använda den teknik som under senare år drivit upp anslutningen till kyrkorna och besöken i kyrkorna i USA.

Dessa är några av de fakta som framläggs av Francis Williams — publicist, samtidshistoriker, labourlord — i en kunnig, fängslande, diskutabel bok, *The American Invasion* (Crown Publishers, 3:95 dollar), nyligen publicerad i Amerika. Williams säger sig — och man tror på honom — känna tillgivenhet och beundran för många sidor av amerikanskt liv,

Francis Williams.

men han är starkt kritisk i vissa hänseenden, och boken formlar sig till en delvis bitter analys av de faror som en fortsatt "amerikansk invasion" kan innebära.

Till stor del hämtar Williams sina kritiska synpunkter från amerikanska skildrare, ekonomer som Galbraith, sociologer som Riesman, skickliga populiserare som Packard. Jakten efter status, avbetalningssystemet, kreditssystemet över huvud taget, annonsmetoderna, konformismen hör till de välkända målen för hans angrepp. Hetsen att få folk att köpa i onödan illustreras med hemska

uttalanden av ledande företagsdirektörer. Exempel från ett föredrag för annonsfolk: "Vårt jobb är att göra kvinnor missnöjda med vad de har. Vi måste göra dem så missnöjda att deras män inte kan finna lycka och lugn om de sparar mer än vad som är nödvändigt." En bilförsäljares ord till en köpare i en anekdot i New Yorker är knappast skämt eller karikatyr: "Ni vill bekämpa kommunismen. Det bästa sättet att göra det är att köpa en ny bil för att stöja den amerikanska kapitalismen." Produktion av onödiga ting för försäljning till folk som köper dem "för att inte vara sämre än Anderssons" blir ett alltmör väsentligt inslag i amerikanskt affärsliv. Williams skildrar inte dessa tendenser mera sakkunnigt än andra, men han gör det med ovanlig energi och upptäckarglädje.

Då Williams tar upp erfarenheter från sina långa resor i USA är jag ofta redo att instämma. Så i fråga om trivialiteten på amerikanska bjudningar. "Vården kunde inte vara älskvärdare. Medgästerna är behagliga, likväl som förmögna. Huset är vackert. Det finns mycket att dricka. Men det finns ingenting att prata om. Man sitter med glaset i handen och söker förtvivlat efter något tryggt och neutralt att säga, men det blir ingenting." Men liksom Williams måste jag tillägga att jag många gånger haft roliga och öppna samtal även i Amerika, särskilt med publicister och universitetsfolk.

Hur lätt erfarenheterna blir subjektiva illustreras av ett obetydligt och lustigt exempel. Williams ser som ett bevis på amerikansk konformism att enligt hans observation fotgångarna i Berkeley — där han varit gästprofessor — stannar inför röda lyktor, även då det inte finns någon trafik. Jag brukar tvärtom vid promenader i New York vara förvånad över att folk så ofta går mot rött ljus. Det finns nog ingen skillnad mellan Berkeley och New York — Williams är djärv och jag försiktig vid korsandet av gator.

Williams kontrasterar amerikansk konventionalism och konformism med engelsk individualism. Han är lyckligt okunnig om att just engelsmännen ofta anklagas för att vara standardiserade i sitt uppträdande. Här tycks alla folk reagera på samma sätt: de finner sig själva bestå av olika och självständiga människor, medan andra folk är en ensartad massa. Detta utesluter inte att det ligger något i Williams reflexioner; det finns former av konformism i USA som för de flesta européer är främmande och olustiga.

HERBERT TINGSTEN